

השיעור מתוך קונטרס 'הבינוני'
ניתן להשיג את הקונטרס
המלא במוקדי המכירה

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצר שליט"א
מדור אמונה ובטחון
שיעור קצ"ט • פרשת מטות-מסעי תשפ"ג
יום שלישי פרשת פנחס ט"ו תמוז תשפ"ג

גליון זה מודפס באלף עותקים
ומחולק חינם מדי שבוע
קחו חלק והשתתפו
בהוצאות ההדפסה בעין יפה
לתרומות: 052-761-2069
או: 050-414-4718

בניית הרצון הפנימי ע"י השתדלות הפרנסה

כשהאדם מרגיש את הפנימיות האמיתית שלו, הוא רוצה דבר אחד בלבד - דביקות, קרבת אלוקים. אך היות שהנשמה נמצאת בגוף, האדם מרגיש את הרצון הזה באופן גשמי. הוא מרגיש שהוא משתוקק לכסף, לתענוג גשמי, לכבוד ולהצלחה. באמת אינו משתוקק לאלה, אלא שהגוף נותן פירוש שיקרי לרצון פנימי זה, כי באמת שורש הרצון לתענוג ולכבוד הוא בנשמה כי הנשמה עדיין זוכרת את התענוג שהרגישה והכבוד שהיה לה בהיותה תחת כסא הכבוד.

ואמרנו שכאשר האדם מתפלל, הוא מגלה את רצונו הפנימי, ואע"פ שהוא מתחיל להתפלל כי הוא רוצה את מבוקשו, ככל שיוסיף להתפלל, זה יוסיף לגלות את רצונו הפנימי (כך ראינו מהספר פרי הארץ פרשת נשא), וכפי שיכולים לראות במי שאומר תהלים שהגם שבתחילה הוא חושב רק על צרתו, אם הוא מכוון פירוש המילות ונכנס בתוכן יותר ויותר, לאט לאט הוא מרפה. לך אמר לבי בקשו פני לבו אומר לו: "אני מרגיש שאני מחפש את הקב"ה. זה מה שחסר לי".

וכן הוא גם בענין ההשתדלות, כפי שהבאנו מהספה"ק הכשרת האברכים שנפש האדם מתגלית כשהוא משתמש בכוחותיו. יש לו לאדם כלים, יש לו כשרונות, אשר הם תלויים בנשמתו, ואם אינו משתמש בהם, אינו מרגיש את נשמתו.

גילוי חסד הא-ל בעולם

ובזה נרחיב קצת כדי שנוכל להבין את דברי רבינו המחבר בהמשך, והוא דבר הנחוץ להבנת יסוד ההשתדלות. כשאין האדם משתמש בכוחותיו הפנימיים, אחד מן השניים קורה, או שהוא הולך בטל ומחפש בכל עת למלא את ריקנותו באוכל, בכבוד ותענוג, או שהוא נופל לקליפה של כוחי ועוצם ידי. הוא אינו עסוק בחיפוש אחר כוחותיו הפנימיים להבין מה נשמתו חפצה ובאיזה אופן היא רוצה להתבטא, אלא הוא עסוק בשאלה איך יוכל להראות את חוזק גופו.

וכשהאדם תפוס באחת משתי הקליפות האלה, הוא מסתיר בכיסוי גדול וגס את רצונו הפנימי ומדכא אותו עד שאינו יכול

תורת חכם מקור חיים

בעשרת השיעורים האחרונים ויותר חרגנו מדברי רבינו המחבר בתחילת הפרק הרביעי ועברנו מענין לענין, והנה הגיע הזמן להזכיר לעצמנו שכל מה שדיברנו היה כדי לשפוך אור על אחד מהיסודות הנחוצים ביותר בענין הבטחון וההשתדלות, אשר על כן נקדיש את תחילת השיעור לסיכום קצר על כל אותם שיעורים לראות כיצד הגענו לאן שהגענו, ואז ניתי ונחזי לרגל יומא דהילולא של האור החיים' הק' שהרבה מהיסודות שלמדנו מופיעים בחיבורו הקדוש פזורים אנה ואנה.

רבינו המחבר כתב שם בתחילת הפרק הרביעי: "וְעַם בְּרוּר אֲמוֹנָתוֹ פִּי עֲנִינֹו (כל עניני חיי) מְסוּר אֶל גְּזֵרוֹת הַבּוֹרָא יִתְעַלֶּה וְשִׁבְחֵי הַבּוֹרָא לוֹ (כל מה שהבורא בחר בשבילו), הִיא הַבְּחִירָה הַטּוֹבָה, הוּא חַיֵּב לְהִתְגַּלְגַּל לְסִבּוֹת תּוֹעֲלוֹתָיו וְלִבְחֹר הַטּוֹב פִּנְאָה לוֹ מִן הָעֲנָיוֹ, וְהָא-לֵהִים יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁקְדָּמָה בּוֹ גִזְרָתוֹ". הוא מבאר שם שכך הוא בכל עניני החיים, ולמשל, לגבי כניסת האדם לסכנה. אע"פ שיקרה לו לאדם מה שגזר עליו הבורא, יש לו איסור גמור להכניס את עצמו לסכנה, ואם הוא מכניס עצמו לסכנה, ייחשב לו כאילו רצח את עצמו.

ומזה יצאנו אל הדרך הארוכה כי אמרנו שקשה מאוד לנפש האדם להחזיק בשתי הידיעות בבת אחת. מצד אחד הוא תלוי בהקב"ה ועושה בו כרצונו, ומצד שני הוא צריך לעשות, להשתדל ולנסות. "מה הענין לעשות", שואל האדם, "אם בין כך ובין כך הקב"ה עושה כרצונו?". ויותר מזה הוא תמה, כי לכאורה ההשתדלות עשויה להסיר ממנו את האמונה והבטחון, שהרי היא מעוררת בו הרצון לדחוף ולעשות ולחולל הצלחות.

רצונו לעשות רצון

וזה מה שהביא אותנו לפתוח את סוגיית התפילה כמו גם סוגיית ההשתדלות. ביארנו שהרצון הפנימי של האדם משתוקק ומתאוה אל הקב"ה בעצמו. כמו שדרשו חז"ל (שבת קלג, ב) על הפסוק (בשלח טו, ב) "זה א-לי ואנאווה" שהאדם מתאוה אל הקב"ה - הוי דומה לו.

יעמדו על הברכה נדיבי הלב שתרמו מהונם להדפסת הגליון

גליון זה נתרם לזכות
ראובן זעליג בן שפרינצה אסנה היה
חיה גיטל בת אסתר פרל
לזכותם ולהצלחתם

יזכו לכל הברכות האמורות בתורה, לשפע ברכה והצלחה, ולרוב נחת מכל יוצ"ח ויזכו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את הגלמוד בשיעורים מתוך מנוחה הנפש והרחבת הדעת

ליצירת קשר בכל הקשור לגליון זה: teimaminahor@gmail.com

אומר לנו רבינו המחבר שזוהי אחת מהתכליות של ההשתדלות. אל תתן לזה להתרחש אצלך. **אסור לך להתהלך בעולם מבלי לעשות מאומה.** אין לך אפשרות כזאת. ואף אם באופן רשמי אתה עושה משהו, אבל אתה יודע שאינך מנצל את כוחותיך... משלמים לך שתשב היכן שהוא... לא, לא! **כך רצונך החיצוני הולך ומתחזק ואתה הולך ומתרחק מתכליתך.** אתה חייב לעשות על פי כוחות נפשך הפנימיים, לעשות ולהתפלל, וכך תגיע אל שלימות הבטחון אשר רבינו מתארו בסוף דבריו שבה האדם מתאווה למה שהקב"ה מתאווה. אך ורק לזה.

כי באור פניך נתת לנו תורת חיים

יסוד זה הביאנו לדבר בארוכה בענין **סוגיית האור והכלים.** בענין זה ביארנו שהאדם צריך להתחיל ממדרגה נמוכה. "היכן אני עכשיו? מה אני יכול לעשות עכשיו? - אני יכול לעסוק במצוה זו, אני יכול ללמוד ספר זה..." **כשהאדם בונה כלים, הוא נעשה מוכן לדרגה יותר גבוהה, ולדרגה עוד יותר גבוהה. ותכלית הכל שבמשך חייו תפילתו והשתדלותו תחזקנה את רצונו להיות כרצון ה', וכשיהיה רצונו כרצון ה', יהיה מוכן לעבור אל העולם הבא שהוא העולם הנצחי אשר אין בו כלום חוץ מרצון ה'.**

אכן מאחר שהאדם יש לו גוף גשמי, יש לו רצון לבנות את עצמו ולהשיג הצלחות ולעשות היפך רצון ה'. על כן אמר לו הקב"ה: **"עשה את השתדלותך באופן הנכון, היינו באופן שאתה מחפש לעשות את שליחותך ולהיות לי לעבד, וזה מה שיועיל לך להיות רצונך כרצוני."**

נסביר זאת בס"ד, ולרגל ההילולא קדישא, נביא מדברי ה'אור החיים' הק' בענין זה. אחד מהמקומות שה'אור החיים' הק' מדבר על זה הוא בפרשת הציצית שבסוף פרשת שלח (טו, לט). הוא מביא שם את דברי התוספות (שבת נז, ב) **שציצית היא חותם כמו שעושים לעבד על בגדו שיזכור שהוא עבד,** ומביא זאת כפתרון לבעיה שאנו מתמודדים אתו, ולפי הנראה לנו, הבעיה יותר חזקה מהפתרון. הוא מדבר שם על כך שיש להם לבני אדם תאוות ורצונות לדברים בלתי ראויים, והשאלה היא: מה יעשה האדם ויחיה? בסוף הרצונות האלה הורסים לו לאדם את חייו, כי הם מושכים אותו לדברים פסולים. האדם מתחזק ונופל, מתחזק ונופל. מה עושים לבעיה גדולה זו? אומר ה'אור החיים' הק' שהקב"ה נתן לנו עצה לזה, והיא **שישים עליו את חותם המלך, כי כשהאדם זוכר שהוא עבד, זה מועיל לו שלא ירצה את הדברים האחרים.**

עבדא בהפקירא ניחא ליה

וכאן הבן שואל: "מדוע לי אין זה מועיל? אני ברוך ה' הולך כל היום עם ציצית... צמר, טורקי, עבודת יד, ניפוץ לשמה... איני יכול לתאר לך איזה ציציות מהודרות יש לי, ואעפ"כ הרצונות נשארו כפי שהיו. הם חזקים ופועלים בכל עוצמתם."

להרגיש בו כלל. מה שאין כן, **כשהאדם חושב מה הוא יכול לתרום לבריא, ומגיע למסקנא מבוססת היטב - "אני יכול לעשות חסד באופן פלוני, אני יכול לעזור לאנשים למצוא דירות, אני יכול לבקר חולים ולחזקם, אני יכול לחבר ספרים, יש לי ידי זהב ואני יכול לבנות שולחנות וספסלים שישמשו בני אדם", והוא עושה זאת במחשבה הנכונה, היינו שהקב"ה נתן לו את הכלים האלה כדי שיוכל לגלות חסדו של הקב"ה בצורה זאת... ונסביר: כל אחד מחויב לגלות חסדו של הקב"ה בזה העולם, אלא שיש אופנים רבים לגלותו. לכל אחד נתן הקב"ה לבוש אחר לגילוי חסדו. האחד יש לו את היכולת לחייך לאחרים, והשני יכול לעזור באופן מעשי לאחרים. וזה כמו זה, כשעושה זאת נכונה, הרי הוא גורם לשני להרגיש חסדו של הקב"ה, ונמצא שהוא היה השליח לגלותו. הפרנסות למיניהן ניתנו לכך שהאדם יבחון במה לבו חפץ, וכך יגלה חסדו של הקב"ה בעולם, ואז ירגיש את נשמתו הפנימית.**

אכן כן, לכל אחד יש קול פנימי הבוקע מנשמתו וצוועק: "הגעתי לעולם כדי לגלות חסדו של הקב"ה". הרי זה כמי שיודע איזה דבר אמת שאינו ידוע לאף אחד חוץ ממנו ונפשו חושקת לגלותו ברבים. "הלוואי והייתי יכול לעמוד על הספסל בבית הכנסת ולהכריזו בקול רם, אך מה אעשה שאני ירא שיראו אותי כתימהוני ועוד מעט וסקלונני". כך נשמתו של כל אחד ואחד רוצה לומר משהו. והאמירה לא מוכרחת להיות בצורה של דיבור. היא יכולה להיות כמו כן בצורה של עשייה.

כשהאדם ימצא את הרצון הפנימי של נשמתו ויתן לנשמתו לעשות את מה שהיא באמת אוהבת לעשות, הוא יגלה בזה את רצונו הפנימי, וזה מה שיביאנו לידי אהבת ה' ולקרבת אלוקים.

הבטלה מביאה לידי שעמום

מזה המשכנו לבאר את דברי רבינו המחבר שעל האדם להבין שמצד אחד הקב"ה מנהיג את העולם לפי מהלכו, ומצד שני הוא מצווהו לעשות ולא להתעצל, כי מי שמתעצל, כלומר, מי שבמשך כמה שעות ביום אינו עושה כלום, אלא מתהלך בשעמומו ומתעניין ללא הרף בחדשות ובשאר הבלי העולם. מעט הוא עושה פה ושם, אבל הוא עצמו יודע שחלקים רבים מסדר יומו מתבזבזים על שום כלום, מתחזק אצלו היפך פנימיותו. **רצונות גופו הם אלה שמתחזקים אצלו.**

לכן אמרו בטלה מביאה לידי שעמום ולידי חטא, כי כשאין האדם עסוק בפיתוח רצונו הפנימי, אין פירושו שאינו עושה כלום, אלא פירושו שהוא מחיה אז את רצונו החיצוני. פתאום הוא נזכר שהוא רעב ומחליט לאכול סעודת רבי חידקא... הן כך אמרו הצדיקים שאפשר לקיים את השבת באמצע השבוע, והנה לו חומרא על גבי חומרא, מדרגה על גבי מדרגה... זה הכלל, אם אין האדם מחזק את רצונו הפנימי, הוא ממילא מחזק את רצונו החיצוני, ועל כן הוא מתחיל לחפש תאוות וכבוד.

אכן בדברי ה'אור החיים' הק' מונח סוד נפלא, ועוד מעט נראה ממנו עוד כמה דיבורים בענין זה. הסוד הוא **שעל האדם לקחת את מערכת הרצונות שבו אשר אי אפשר להשקיטה, ויסבבה אל הצד השני**. לא שיהיה עכשיו יהודי של מסירות נפש שלא אכפת לו משום דבר ומוכן להיהרג בשביל בוראו. לשם בוודאי צריך להגיע, אבל כשאומרים זאת לאדם הפשוט, אין נותנים לו כלים מעשיים, כי הוא בכלל לא שם.

אומר ה'אור החיים' הק' ואומר ה'חובת הלבבות': **את רצונותיך אינך יכול לדכא, אבל אתה יכול להשקיט את כל הרעש מסביב, להתבונן בפנימיותך ולשאול את עצמך: "מה אני אוהב לעשות? מה הם הכלים שהקב"ה נתן לי שכאשר אני משתמש בהם, אני מרגיש חי?".** פעמים הרבה האדם צריך להגיע לעזרתם של אחרים, ופעמים שאינו זקוק לכך, כי אין הדבר קשה כל-כך, וזהו שכתב רבינו המחבר בסוף הפרק השלישי, וככל הדוגמאות שהבאנו לעיל... הוא אוהב לבנות דברים, יש לו ראש מסודר בעניני כספים ויכול להיות מנהל כספים, הוא אוהב לדבר... או כפי שהזכרנו לאחרונה כמה בשיעורינו, האדם אוהב לומר מילות טובות לאחרים... הוא מרגיש שיש לו כשרון לזה.

השקיית הרצון הפנימי ע"י שיפור עשיית המלאכה

כשהאדם מוצא את הדבר שהוא אוהב לעשות ומפסיק לחשוב שיוכל לעשותו רק באופן מסוים שגורם לו כסף וכבוד כאן ועכשיו, אלא אומר: "זהו הדבר שאני חזק בו ואני אוהב לעשותו אע"פ שאין משלמים לי", הרי הוא מפתח את רצונו הפנימי. הוא מפתחו לא רק על-ידי העשייה, אלא גם על-ידי ההתבוננות התמידית - "איך אני עושה אותו יותר טוב? איך אני עושה אותו קצת יותר לשם שמים? איך אני עושה אותו שאוכל להתעלות על ידו?".

הרי זה כמי שעומד בראש ארגון גדול של חסד. בצעירותו התחיל במעט כשהוא עוסק בזה רק בשעותיו הפנויות, ועם הזמן הפעילות התרחבה. ובכן, אם פיקח הוא, מוחו עסוק בדבר אחד בלבד - "איך אוכל להקל על החולה?". הוא משתפר בכל עת כי הוא מתבונן בתכליתו ואומר: "אם רק אוכל לפעול שלפלוני יהיה יותר קצת יותר נוח, שיהיה לו יותר פרטיות, הלא אוכל לגלות ביתר עוז את חסדו של הקב"ה".

או כעין זה לגבי כל הקורסים שקיימים היום. מלמד ששומע למשל שהוא יכול לשפר קצת את יכולותיו. הוא מבטל זאת בהינף יד - "לא... מה אני צריך את זה? ברוך ה' אני שומע דברים נפלאים מההורים". אך לא. יכול מאוד להיות שתהיה לו בזה עבודת ה' עצומה, כל שייגש לזה נכון. עליו ללמוד כיצד לשפר את מלאכתו, לא רק כדי להועיל יותר לעולמו של הקב"ה, אלא גם כדי לגלות את כוחותיו יותר מבתחילה.

הנה בכמה מקומות בחז"ל אנו רואים שמלמד תינוקות צריך להיות מסור למלאכתו במשך עשרים וארבע שעות ביום. אכן יש שהמלמד חושב על כך: "מה פירוש? אני הרי רוצה להיות קצת תלמיד חכם, קצת 'עובד'. מה, כמלמד אני מחויב למסור את הכל בשביל המלמדות?! הרי כלום לא יישאר ממני! מתי אעשה אנכי לביתי?". (כך הוא בכל התחומים. אנו משתמשים במלמדות רק כדוגמא). הוא אינו קולט שכאשר הוא מקיים את תפקידו ברמ"ח אבריו וש"ה גידיו, ולא באופן של כוחי ועוצם ידי, אלא כפי שהקב"ה רוצה, הרי הוא מתרומם ומתעלה, כי רצונו הפנימי מתגלה ומתחזק, ואז רצונו נהפך לאט לאט למסור את נפשו לגמרי להשי"ת. זהו סופו של הרצון שהקב"ה נתן לאדם.

גילוי הרצון דרך החטא

ולפעמים האדם ישים לב לזה רק דרך עבירה. יש כזה מהלך והוא כתוב בתורה. וזהו כאשר האדם עושה כל מה שהוא צריך לעשות, אבל יבש מאוד. "ברוך ה', קמתי היום, התפללתי..." עד שביום לא-בהיר אחד תוקפו יצר גדול, אירע מה שאירע, ואינו יכול למצוא מנוחה. או אז נודע לו שיש לו רצון יותר חזק מכפי שחשב תמיד. תמיד אמר לעצמו: "פלוני מתלהב בתפילתו... בסדר... הוא נולד ככה... אתה צריך להכיר את סבו... אני אדם יותר מסודר, אדם יותר רגוע..." עכשיו הוא מבין שהוא לא כזה אדם רגוע. והדבר מביא אותו לחשוב - "אני חייב לעבור אל הקצה השני, כפי שכתב הרמב"ם (דעות ב, ב) שבתחילה צריך לעבור אל הקצה השני. אחרת, אוכל ליפול שוב". המכשול בעיניו, מביאתו לידי קיום 'ולא תתורו'. וזה מה שמגלה בו את רצונו האמיתי. "ובכן, מה אני באמת רוצה? אני כל-כך שבור".

לו היה הקב"ה שואל אותך: "בני! מה אתה באמת רוצה ואסייע לך להשיגו?", מה היית עונה? ברור שכל אחד היה עונה אחרת. אחד היה עונה: "הלוואי שאזכה ללמוד קבלה", והשני היה אומר: "אני רוצה לזכות להרגיש טעם בשבת", וכן הלאה. הכל פונה למקום אחד, לקרבת אלוקים, אבל כל אחד יש לו דרך אחרת להגיע אליה כפי הרגשת נשמתו. הקב"ה מביא לכך שמהלכי חייו של האדם יגרמו לרצונו הפנימי להתגלות, כך שכל דבר יכול לסייע לכך.

ביטול הרצון החיצוני לפנימי

אומר ה'אור החיים' הק' בפרשת הציצית: עבדות פירושה שאתה לוקח את מערכת הרצונות שלך ומסבב אותה אל מה שהאדון מבקש. "מה אני יכול לעשות בשביל האדון". לא שהוא מבטל את רצונותיו. עשה רצונו כרצונך פירושו שיש לו לאדם לבטל את רצונו החיצוני כדי שרצונו הפנימי יוכל לצאת החוצה. וכה יאמר: "מה אני יכול לעשות? אני יכול לשרי? - אשירה שירה למלך; אני יכול להדפיס סידורים? - אדפיס סידורים למלך". חותם העבדות איננה מהלך של כיבוי האש הפנימי, אלא של הפנייתו אל המקום הנכון.

כשהאדם נמצא במדרגה קטנה, הוא מסתכל על כך כאילו הרצון שלו מתנגש עם רצון ה', ושהוא צריך למגר את רצונו ולקבל רצון ה'. אך כל עוד יסתכל על כך באופן זה ולא יידע שיש לו רצון פנימי התואם להפליא עם רצון ה', לא יוכל להתעלות בהר' ותמיד תהיינה לו סתירות קשות.

לעשות רצונך א-להי חפצתי

עכ"פ יסוד זה מסביר איך צריך לעשות השתדלות. על האדם לומר כך: "אינני עושה השתדלות כדי לבנות את עצמי, אלא אני בודק איזו שליחות יש לי ואיזה כלים יש לי, ואני מתחיל לקיים את השליחות עם הכלים האלה. שליח אני של הקב"ה. וביום שהוא מצווה אותי לעשות הפוך, אני עושה הפוך". וכדוגמה זו שהבאנו בשעתו באסיפת הצוות, שהאדם טוען: "מה יש לי להשתתף באסיפה, אם המנהל ממילא אינו מקבל את הצעותיי אלא עושה כרצונו?". אבל אם לכתחילה הוא בא לעזור לקיום רצונו של המנהל ולא לקיום רצונו האישי, אין לו שום קושי בזה.

אם האדם ניגש אל ההשתדלות באופן זה, היינו לעשותה בתורת שליחות בלבד, הרי הוא מחזק את רצונו הפנימי. בעבר חשב שהוא יכול להיות הרבי בעצמו. הוא לא רצה להיות הגבאי. היום, לאחר תקופה שקיים את שליחותו כיאות, הוא אומר לעצמו: "אני חושב שאני מבין כבר מה שאומרים חז"ל (אבות ד, טו) הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים". אמנם רוב בני אדם אינם מגיעים להכרה זו, אבל יחידים יש שמגיעים אלה וזוכים לגלות את רצונם הפנימי.

בתחילה רצה להיות גדול הדור ומנהיגו, אך בהיותו ירא שמים, החליט ליצוק מים על-ידי גדולים כשמחשבתו שכך יוכל לבנות את מעמדו. וכיון שהתחיל להתחמם לאורם, מיד נדבק אליהם ועכשיו אינו רוצה לעזבם. שינוי התחולל בתוכניתו. למה? כי הרבה יותר נעים לו להסתובב היכן שיש אמת, היכן שיש תורה ותפילה... הוא אינו רוצה לעזוב אותם, כי אם יעזוב אותם, לאן ילך?

כך הוא ממש בענין ההשתדלות. בתחילה היה לו לאדם רצון חזק לבנות את עצמו, אך כיון שהתחיל לעשות את ההשתדלות על פי מהלכו של ה'חובת הלבבות', התחיל לגלות את כשרונותיו, ועם הזמן התחיל לעשותו בתורת שליחות (כשמדי פעם הוא עושהו חנים אין כסף), וכיון שכן נתחזק אצלו הרצון הפנימי שהוא לעשות רצון ה' ונתבטל הרצון החיצוני.

סיפור חייו של אהרן מתגלה במותו

ומזה אנו באים אל היסוד הגדול שה'תפארת שלמה' מביא בפרשת חוקת (וכן הוא באור החיים הק' בפרשת בחקותי כפי שנראה להלן), ובלשון קדשו: "שינה הכתוב להזכיר בפרשת מסעי ויעל אהרן הכהן על פי ה' בחודש החמישי באחד לחדש אשר לא נמצא כמוהו בתורה אצל כל הצדיקים לבאר יום מיתתו בפירוש, אך הוא לגודל מעלתו במיתה אשר יקר בעיני ה' המותה לחסידיו". ובסיבת הדבר שכה

התעלה במיתתו מבאר שם ה'תפארת שלמה': "מאוד נתעלה אהרן הכהן במיתתו זאת אשר לא נמצא כמוהו, והוא שכאשר נגזרה הגזירה עליו לעלות הר ההר לא ביקש שום דבר התנצלות, ולא רצה להתפלל לבטל הגזירה או שיבקש משה רבינו ע"ה רחמים עליו על ככה, רק קיבל עליו דין שמים באהבה לקיים מצות המלך ולא עכב. לכן הוא שנזכר כמה פעמים מיתת אהרן בתורה לגודל חשיבותו". ומוסיף שם לבאר שבזה נתקנא משה באהרן: "והנה זהו הענין שחמד משה לאותה מיתה, כי מאוד הוטב בעיניו המעלה הזאת של אהרן לקבל עליו דין שמים באהבה ולהתעלות בדביקות המיתה כמצווה על פי ה', וזהו שנאמר לו והאסף אל עמיך כאשר מת אהרן אחיך במעלת הדביקות".

הנה סיפור זה אינו מספר סיפור פטירתו של אהרן, אלא את סיפור חייו. אם האדם במשך חייו מיישר את עצמו לרצון ה'... יש לו נסיון כזה ונסיון כזה... נסיון ארוך, קצר, רחב, עמוק... וכל פעם הוא עובד על עצמו להתאים את עצמו לרצון ה', הרי הוא מגלה את רצונו הפנימי יותר ויותר. ומתי המבחן שלו? בבוא עת קיצו. כיצד יודעים אם האדם מוכן לעולם הבא? אם רואים שכאשר הקב"ה אומר לו: "הגיע הזמן לעבור לעולם האמת", הוא לא מתנגד.

מאה ועשרים שנות התנתקות

הסדר הוא שככל שהאדם הוסיף להתחבר לעולם הזה ולחזק בלבו הרגשת כוחי ועוצם ידי, צער ההליכה לעולם האמת הרבה יותר חזק אצלו. "מה פירושו? לא... אני באמצע העיסוקים שלי... יש לי כסף, יש לי בנינים, יש לי ילדים. מה, את הכל אני צריך לעזוב עכשיו?". במשך חמישים שנה היה חי בטעות ולכן כל-כך כואב לו עכשיו לעזוב. ותשובתו של הקב"ה אליו היא: "לא ביקשתי ממך לעזוב עכשיו ברגע אחד את הכל. נתתי לך שמונים שנה, מאה שנה, מאה ועשרים שנה לעזוב. אך אתה לא רצית לעזוב שום דבר. כל פעם לקחת עוד משהו והכנסת לכיס ועכשיו אתה מתלונן - איך אוכל לעזוב את הכל בבת אחת?".

מהלך החיים הנכון הוא לפתח את הרצון הפנימי יותר ויותר כדי שיגיע אל התכלית. אמנם לא כל אחד במדרגת אהרן הכהן, אבל לכל הפחות יתקרב האדם כפי יכלתו כדי שיהיה לו עם מה להגיע לעולם הבא. השאלה כמה האדם פיתח את רצונו הפנימי היא שאלה שנוגעת לא רק לשעת הפטירה, אלא גם ובעיקר לחיי הנשמה בעולם הבא. השאלה היא מה עשה עם נשמתו, האם היא תוכל להתאים את עצמה לרצון ה'. זאת הרי התורה שלומדים בעולם הבא, זוהי הדביקות הקיימת שם.

אושרו של אהרן הכהן

אהרן הכהן הגיע אל הפסגה, והדבר נעשה חלק מהתורה. התורה מספרת לנו שהיה צדיק שהגיע למדרגה זו. "אם אני צריך לעלות על ההר ולהחזיר את נשמתו - אני עושה זאת". מעברי חייו של אהרן

ביטול הרצון בעודנו בין החיים

ובכן, הבה נמתיק קצת את הדינים לכל אלה שעדיין יראים ממשלו של ה'אור החיים'. כשמדברים כאן על מיתה, אין הכוונה למיתה דווקא. הנה מדוע עסק התורה מעורר באדם תאוה ללכת לעולם העליון? התבונן בדברי ה'אור החיים' הק' אשר אמר את דבריו ברוח הקודש ובגודל תשוקתו לקפוץ מן הגוף. איך נולדת התאוה הזו? התשובה היא שכאשר האדם לומד תורה כדבעי (כפי שה'אור החיים' הק' מלמד איך ללמוד תורה), הוא רוצה את הקב"ה. הוא התחיל לטעום ממתיקותה של דביקות בה' - לא את המתיקות החיצוניות הנובעות מאמירת איזו לומדות בעלמא, אלא זו הנובעת מיגיעה והגברת הנשמה על הגוף - והוא רוצה לטעום ממנו יותר, וכיון שהוא רוצה יותר, הוא גם עושה יותר, וכיון שהוא עושה יותר, הוא זוכה לתשוקה יותר חזקה, כי התשוקה הזו קיימת בפנימיות האדם והיא הולכת ומתחזקת על-ידי עסק התורה. עד כדי כך מתחזקת התשוקה, עד שהאדם שום דבר לא מעניין אותו יותר, וממילא הוא מסכים לעזוב את הכל, כולל את גופו.

אבל רגע אחד! מה עם האדם בעודו בחיים? איך יסוד דברי ה'אור החיים' הק' מתקיימים אצלו אז? התשובה היא שרצונו משתנה לאט ועולה ממדרגה למדרגה. הוא יכול למצוא את עצמו עומד במקום קדוש ומתפלל כשכל מה שמעניין אותו הוא שיזכה לקרבת אלוקים. רק על זה הוא מתפלל. זה מה שקורה על-ידי עסק התורה, כי עסק התורה מעורר באדם את רצונו הפנימי והרצון הפנימי הלא הוא להתקרב אל האלוקים.

וכן הוא יכול למצוא את עצמו עומד בפרשת דרכים כשרוצים לתת לו אחד מהשנים או כסף או טעם בשבת והוא צריך להחליט איזה מביניהם הוא רוצה, והוא עונה: "אינני מבין את השאלה. את האמת אומר - אינני עובד גדול, אבל מה יש לי לעשות עם כסף? ברור שאני מעדיף להרגיש טעם בשבת".

אין שמחה כהתרת הספיקות

זה מה שהוא אומר בעודו בחיים חיותו, והרי הוא מתקדם לאט ממדרגה למדרגה, עד שהוא מגיע לאותה מדרגה שכאשר הקב"ה אומר לו: "יש לי שוב פעם אותה שאלה - אתה רוצה לטעום טעם עוד יותר גדול בשבת או שאתה רוצה להישאר בעולם הזה ולגלגל חובות?". הוא משיב שוב: "מה השאלה? ברור שאני רוצה לטעום טעם בשבת". הרי הוא כבר עמד בפני שאלה זו אלף פעמים בחייו: "במה אתה חפץ, בתועלת גשמית או בטעם יותר גדול של קרבת אלוקים". ואם באמת התרגל לבחור בטוב וכבר טעם את טעמו פעם אחר פעם, הוא עונה גם אז: "מה יש לי להסתפק?! הלא ראיתי כבר חמישים פעם... בוודאי אני רוצה מה שאתה רוצה... הרבה יותר נעים ככה..." זה מה שהוא מרגיש מבפנים, כי כבר הרגיש זאת בגופו. הוא כבר ראה זאת בחוש.

הכהן הביאוהו לידי כך. הלא דבר הוא שאי אפשר לזייפו. אם מוכן היה להחזיר את נשמתו בלי שום בחפץ לב, הרי זה מעיד כאלף עדים שכך היה חי את חייו. אכן אהרן הכהן היו לו פרשיות לא כל-כך נעימות, למשל, פרשת נדב ואביהוא. ומה נראה לכם פרשה זו עשה ממנו? אכן כן, וידום אהרן הוא חלק בלתי נפרד מסיפור פטירתו. האדם שואל: "איך הגיע אהרן למדרגתו?" --- הסתכל מה הוא עבר בחייו ותבין. הקב"ה הכין אותו למיתת נשיקה. דודי ירד לגנו וקטף ממנו שני שושנים צדיקים מבניו של אהרן. "היתכן?! שנים מאב אחד?! כל-כך גדל חטאו?!". אך אהרן לא כן אמר ולא כן חשב, אלא כה אמר: "ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם".

ה' נתן וה' לקח אינם שני דברים נפרדים, אלא בו בזמן שהוא לוקח - הוא נותן. על-ידי הלקיחה, הוא מעלה את האדם למדרגות גבוהות. אפילו באופן פשוט, יש שאנו מרחמים על אהרן הכהן - "אומלל! הוא שיכל שנים מבניו בחייו... הוא סובל כל כך..." דעו לכם שאפילו באופן פשוט חסך צער רב, ולא רק מפני שקיבל אז את יסוריו באהבה, אלא גם מפני שבפטירתו לא היה צריך לעבור את כל הצער והסבל שהם מנת חלקם של שאר בני אדם, וכל זה מחמת מדרגתו שהעפיל אליה בעבודתו. הוא בכלל לא היה בן אדם כאוב. השני שנלחם עם המוות ועם הרופאים ועם כל בניו כי הוא ברוגז על ה'חוצפה' (מחילה על הביטוי) שמן השמים נתנו לו מחלה כזו - "מה, אחרי כל מה שעשיתי, זה מה שמגיע לי?! זו תורה וזו שכרה?! בטוח הייתי שלי זה לא יקרה", הוא זה שמתייסר. אהרן הכהן לא הפסיד משיכול בניו. להיפך, הוא התדבק בדביקות עלאה עד שמשוה רבינו חמד ג"כ לאותה מיתה.

אתהלך לפני ה' בארצות החיים

יותר מזה אנו מוצאים באור החיים הק' פרשת בחקותי בפירוש הכ"ב על אם בחקותי תלכו, וזה לשונו: עוד נתכוון ה' להודיע הפלגת תועלת התורה, כי העוסק בתורה יתאו תמיד ללכת לעולם העליון, כי יראה רב ערך תועלת המסובב ממנה וכי הוא למעלה, וישאף הלוך לפני ה' בארצות החיים. ולדרך זה פירשתי אומרו (תהלים מט, טז) אך א-להים יפדה נפשי מיד שאול כי יקחני סלה. פירוש, כשיהיה האדם בטוח שלא יראה שאול ויתעדם בעדן ה', בזה ישאף לקחתו סלה, וכאילו אמר: סלה כי יקחני. ועין מדרש רבות (ילקוט פרשת מסעי) במאמר אהרן למשה כשעלה להר ההר למות שם, שאמר לו שאילו כן היה יודע, היה מקוה שילך קודם. והוא מאמר הכתוב אם בחקותי, פירוש, שתעמלו בתורה, באמצעות זה [תלכו] - אתם מעצמכם תחפצו ללכת לטעום טעם שאין ערוך אליו.

רוב בני אדם כשלומדים את מ"ב הפירושים, כשמגיעים לפירוש זה, הם קוראים אותו בשקט ובמרובה וממשיכים הלאה אל הפירוש הבא. למה? כי - "נו, שא! אסור לדבר על דברים כאלה. צריך לדבר על חיים. ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום... ה' יעזור שכולם יהיו בריאים ושלמים..." והאמת שזו טעות גדולה.

כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה

ובזה יש לנו את הסיפור הידוע של ה'חזזה' מלובלין זיע"א. לתלמידו הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א היה סדר יום מלא וגדוש בתורה ותפילה עד שלפי המסופר היה לומד כל יום שבעה דפי גמרא בעיון וחוזר עליהם שבע פעמים, וזה מלבד כל שאר הסדרים שהיו לו בנגלה ובנסתר. פעם אחת העלה את כל סדר יומו על הדף ובא אל רבו לבקש ממנו הסכמה. החזזה עבר על סדר יומו וכשסיים ענה לו: "טוב!", ומיד נטל את קולמוסו והוסיף בסוף כל שורה: "ולפעמים להיפך".

הכוונה שמאחורי הוספה כזו היא: אתה ערכת סדר אשר נכון לעכשיו נראה לך שזהו רצון ה'. אבל אינך יכול להתדבק אל רצונו יתברך באופן של עולם הבא אם אינך מסכים לשנות בכל עת לפי מה שיאמר לך - עכשיו הקב"ה רוצה שאלמד תורה? אני לומד תורה; עכשיו הוא רוצה שאסגור את הגמרא? אני סוגר את הגמרא.

ואברהם שב למקומו

וכן ראינו כבר כמה פעמים פירושו של הרה"ק משינאווא זיע"א על הפסוק "ואברהם שב למקומו" (וירא יח, לג). היה זה כאשר התפלל פעם בכל כוחו על יהודי אחד שהיה שרוי במצוקה והשתדל בשבילו הרבה ולא הועיל לו. אמר אז בזה הלשון (נדפס בדברי יחזקאל): התורה הקדושה סיפרה על צדקת אברהם אבינו ע"ה, דהנה הוא המליץ לפני הבורא ית"ש על אנשי סדום להצילם ואמר אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר וגו' חלילה לך מעשות כדבר הזה וגו' ואח"כ אמר אולי ימצאון שם ארבעים ואח"כ אמר אולי ימצאון שם עשרים ואח"כ אמר אולי ימצאון שם עשרה, וכל עבודתו היתה רק להצילם, אך לא פעל כלום בבקשתו אצל השי"ת בשבילם, כדכתיב אח"כ וה' המטיר על סדום וגו', אעפ"כ כשלא פעל כלום לא התעצב אברהם מזה, רק הוא עשה את שלו שהתפלל, וכשלא פעל בתפילתו לא היה זאת עסק שלו, כי ידע שהקב"ה כל דרכיו משפט ואין עול, ותיכף אברהם שב למקומו, היינו למדרגתו הראשונה, לעבוד את השי"ת בשמחה כמקודם.

מה הפשט? איך הצליח לחזור למדרגתו הראשונה? הרי היה לו עכשיו כשלון! הוא התפלל כל-כך הרבה והקב"ה השיב לו: "לא". התשובה היא שכל רצונו של אברהם לא היה אלא לעשות רצון ה'. בתחילה התפלל על אנשי סדום כי הבין שרצון ה' שיתפלל על הרשעים, וכשראה שהקב"ה משיב "לא", הבין שרצון ה' לכלותם.

מן השמים מסייעין לו

אם לא היה האדם מובל הלך ושוב בכל עת, השלמתו עם המצבים היתה מגיעה מרצונו החיצוני, כי היה מרגיש שנוח לו כך. הוא היה מרגיש עם זה בנוח לא מפני שזהו רצון ה', אלא משום שלפי טבע הבריאה האדם יכול להתרגל. הן כך היו הסבתות אומרות: "מ'זאל נישט געפרואווט ווערן וואס מ'קען צוגעוואוינט ווערן [שלא

היה לו לאדם שאלה בענין של ממון, כגון שאלה של ריבית, או של גניבה, או של רמאות, או של שקר. בפעם הראשונה הרגיש טעם מוות כשהוצרך לבחור בטוב, אבל עשה את הבחירה הזאת, ואח"כ ראה את פניו השוחקות של הקב"ה. לא שהרויח יותר כסף, אלא הרגיש את אהבתו, ובזה ראה שהקב"ה לא שכח נשאר לו חייב. נמצא שכבר טעם את טעמה המתוק של הבחירה בטוב, ואח"כ טעם אותו שוב ושוב כל פעם שבחר בטוב במשך חייו. אלה הם הכלים לאותו אור גדול.

נשמתך תצא ושקר מפין אל ייצא

ידוע הסיפור על הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זיע"א תלמידו המובהק של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א אשר היה נזהר עד הקצה האחרון מן השקר, ואף לתלמידיו אמר: "נשמתך תצא ושקר מפין אל ייצא". מעולם לא הוציא דיבור אחד של שקר מפיו וזכה לאריכות ימים, עד שיום אחד אירע מעשה שבגיניו נסתלק מן העולם. המעשה היה ביהודי אחד שערכו לו משפט וגזרו את דינו למוות רח"ל, ולאחר השתדלנות, אמרו השופטים שאם רבי רפאל מבערשיד והרה"ק מסאווראן זיע"א יעידו עליו שלא עשה את מה שהעלילו עליו, יותירוהו בחיים. הרה"ק מסאווראן הסכים מיד, שהרי מדובר היה בפיקוח נפש. אבל הוא עמד בפני נסיון קשה. מצד אחד מדובר בפיקוח נפש, ומצד שני, איך יוכל להוציא שקר מפיו. חשב והרהר, הרהר וחשב, עד שהרים את עיניו לשמים ואמר: "רבוננו של עולם! יודע אתה שמעודי לא הוצאתי שקר מפני. סלק אותי מן העולם". הוא הרגיש שהשקר עלול להרחיקו מהקב"ה ולא היה מוכן לכך. עלה על יצועו ונסתלק מן העולם. וסוף המעשה היה שקרה נס והמשפט בוטל ואף אחד לא היה צריך לשקר.

האמת שעל זה מדבר ה'אור החיים' הק' בפירושו הכ"א שם. הוא אומר שם שהצדיקים יש להם כח ההחליט לבדם ללכת מן העולם. ומביא לזה ראיה מן הגמרא עיי"ש. וכך עשה רבי רפאל מבערשיד. לאחר כל הטעימות שטעם במשך חייו מהבחירה בטוב, יכול היה להרגיש גם באותו נסיון גדול שהקב"ה מביאו דבר יותר טוב. "אני צריך לעזוב את הגוף? בסדר, אני מסכים. אולי רגע הפרידה מן הגוף הוא מר, אבל כך אזכה לדביקות בה' וזוהי הרי הדבר היחיד שאני רוצה".

אף בלעם בראותו את היהודי, מה ראה בו? - "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו". הוא ראה שזוהי מהותו של יהודי. הוא לוקח את כל רצונותיו ולא מדכא אותם, אלא מסובב אותם אל הכיוון הנכון. וכעין מה שראינו ביום ראשון פרשת קדושים שנה זו מדברי מהר"ל שענין העריות הוא שהאדם לוקח את רצונותיו ותשוקותיו ומשתמש בהן לדברים אחרים. אומרת לו התורה: "קדושים תהיו. תשמרו את רצונותיכם ותשוקותיכם לריבונו של עולם. אל תתנו להם לצאת החוצה למקומות פסולים".

כשאין האדם משתדל ואינו מגלה את כוחותיו, הוא שרוי ללא ספק במצב לא טוב. שואלים לאדם כזה: "רצונות הרי יש לך, ולמעשה אינך עושה אתם מאומה, ובכן, לאן הולכים הרצונות האלה? גלה לנו את הסוד. הם מוכרחים ללכת לאיזה מקום".

אמנם האדם יכול יחליף את ההשתדלות בעסק התורה, כמאמר חז"ל (אבות ג, ה) "כל המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ", אבל זה מוכרח להיות באופן כזה שכל רצונותיו יבואו לידי ניצול בעסק התורה. אם האדם לומד תורה ולא מכניס בהם את כוחות נפשו, הוא שרוי בצרה גדולה, כי לא זה בלבד שאין רצונו הפנימי מתגלה, אלא הוא שוקע יותר ויותר בעולם הזה.

רצון האדם נבחן בשבת

והאדם יכול להרגיש זאת בעצמו, ואחד מהזמנים שהוא יכול להרגיש זאת ביותר, הוא שבת קודש, כמו שאמרו הצדיקים שבשבת קודש כיון שהיא מעין עולם הבא, יכול האדם לראות אז איך יהיה העולם הבא. אולי לא נעים על זה, אך צריך לדבר כי זה האמת. בשבת אמר הקב"ה: "אל תעשה השתדלות, אל תלך לעבודה", ועכשיו יש לו לאדם הזדמנות לבחון את עצמו ולראות מה שלום רצונותיו.

ובכן, אם במשך עשרים ושש השעות האדם מבלה את זמנו באכילה ושינה, הרי הוא יודע ששם נמצאים רצונותיו. הן כשיגיע לעולם הבא, יודיעו לו שיצא לפנסיה ושאינו צריך לעשות מעתה שום דבר בשביל פרנסתו, ואם היה רגיל במקרה כזה לנצל את כל זמנו לאכילה ולשינה (י"ב שעות בלילה בשבתות החורף וי"ב שעות ביום בשבתות הקיץ) ולקריאת כתבי עת, מה יעשה בעולם הבא אשר שם אין לא אכילה ולא שתיה ולא שינה ולא קריאת כתבי עת?

אכן אם האדם תופס את עצמו ואומר: "מה, בעולם הבא יהיה ג'כ אחרי הצהרים כזה ארוך כמו של שבתות הקיץ אשר מנסים לדחוף אותו בכל הכוח ולא מצליחים?! לא!!! הרי אמרו שהעולם הבא הוא מקום של תענוג!", הרי הוא מבין שהוא צריך לעשות לזה משהו, והרי הוא מתחיל לפתח את רצונו הפנימי. הוא מתלמד איך לומר תהלים, הוא מתלמד איך לשיר שירות ותשבחות למלך מלכי המלכים הקב"ה, והנה הוא זוכה שעכ"פ בשעה אחת מתוך השבת הוא מרגיש טעם של שבת אמיתית, טעם של עולם הבא, כגון בנשמת... נשמת כל חי וגם נעריצך... בנשמת ובקדושה... והרי הוא מתחיל לקלוט מה התכנית. כשהוא אומר "מתי תמלוך בציון", הוא משתוקק להשי"ת, הוא משתוקק לבית המקדש...

יומא דנשמתא כנגד יומא דגופא

זה מה שצריך לקרות. על זה אנו מדברים בכל השיעורים האחרונים, ועל זה אנו אומרים שרק ההשתדלות הנכונה תביא לידי כך. מי שעושה השתדלות בימות השבוע בדרכו של ה'חובת הלבבות', יש לו ללא ספק טעם בשבת, כי ההשתדלות מגלה את רצונו הפנימי.

נתנסה במה שאפשר להתרגל]. "האדם יושב בבית הסוהר זה זמן רב, אך התרגל כבר למצבו. הוא יודע כבר מה הוא אוכל, יש לו את החברותא שלו, יש לו את סדר היום שלו. "אני לא אומר... בוודאי לא נעים לי, אבל התרגלתי כבר". הסיבה שאינו נלחם היא מפני שעשה חשבון פשוט ויצא לו שכך חייו יותר רגועים.

אומר הקב"ה לאדם: "לא! עכשיו אני רוצה הפוך". אכן פעמים הרבה יש שאחרי שהאדם כבר קיבל את המצב - "טוב לי כבר ככה, שישאר ככה" - פתאום נעשה מפנה חד. הקב"ה אומר: "לא! אני רוצה הפוך". והאדם מתבלבל לגמרי. והבלבול הזה גורם לו שיצטרך לפנות אל הקב"ה ולומר לו: "עזור לי לדעת את רצונך באמת. הנחני בדרך אמת, כי איני יודע לאן ללכת". זהו תכלית החיים כמו גם סדר החיים של כל אחד מבני האדם. כל אחד צריך במשך חייו להתרגל להתאים את עצמו לרצון ה'. זה מה שמביאו לתכליתו, זה מה שמביאו לעולם הבא.

שתי מתנות שהן אחת

ועכשיו שאנו מבינים את היסוד איך השתדלות ותפילה וקבלת יסורים באהבה, אנו חוזרים אל היסוד שלמדנו בפרק השלישי. מדוע קבע הקב"ה את סדר העולם באופן שהאדם צריך להשתדל בשביל פרנסתו? וראינו בדברי רבינו המחבר שיש לזה שתי סיבות. הראשונה, כדי שיעמוד האדם בפני נסיון תמידי ויצטרך לבחור בטוב. והשני, כי אם האדם לא היה צריך להשתדל לפרנסתו, היה מתעצל ומתבטל ומגיע לידי חטא, ועל זה אמרו חז"ל (אבות ב, ב) יפה תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עוון.

מקופיא נראה שהן שתי סיבות נפרדות ולא קרבה זו אל זו. אולם אחרי שאנו מכירים את כל היסודות הנ"ל, אנו מבינים ששתיהן פונות לשורש אחד. לגבי הסיבה השנייה המיוסדת על מאמר חז"ל (כתובות נט, ב) "בטלה מביאה לידי זימה", הלא זה עתה למדנו וראינו שאם אין האדם מרגיל את עצמו להתאים את כל רצונותיו לרצון ה', אלא משאיר ולו שעה אחת ביום לעצלות ולהתעסקות בהבלים, באותה שעה הוא נסוג אחורנית. הוא הולך אז בכיוון השני לגמרי. הוא צריך להגיע לעולם הבא, והוא שוקע בעולם הזה. ובכן, הדבר הזה קורה בין כשהאדם מתעצל ובין כשהוא משתדל באופן השקרי. בשניהם הוא מחזק את רצונות גופו. מעתה תהיה מיתתו מיתה יותר קשה, כי הוא הולך ומתחבר לעולם הזה, והרי הוא מאבד את התשוקה להתחבר אל הקב"ה ולהרגיש את תענוג הדביקות.

ובסגנון יותר חריף: מי שיש לו חלקים בחייו שבהם הוא "משתחרר", הרי זה מעיד עליו שהתבטלותו לוקה בחסר, כי הוא עושה את מה שנוח לו, ומה שאין נוח לו, אינו עושה, ונמצא שגם מה שהוא עושה, אינו מתוך ביטול אמיתי. מה שאין כן אם האדם מבקש בכל עת לנצל את כוחות נפשו יותר טוב ויותר חזק, ובין אם נוח לו ובין אין נוח לו, הוא עושה כי הוא מבין שהוא מוכרח לכך למען תכליתו, כי אז התבטלותו נכונה.

השתדלות ככלי ניתוק

הקב"ה ידע שבלי ההשתדלות, לא יהיו לו לאדם הזדמנויות להתנתק מכבלי העולם הזה. אומר הוא לאדם: "אני מכריח אותך להשתדל כדי שתהיה לך כל הזמן הזדמנות להתנתק מן העולם הזה. וכל פעם שתבחר לעשות כך, תחזק את רצונך הפנימי, ותכין את עצמך למיתת ישרים".

זוהי תכלית התורה, תכלית היסורים, תכלית ההשתדלות ותכלית התפילה. כל אלה מתקבצים יחד לעזור לאדם לחזק את רצונו הפנימי. והדבר הנעים ביותר הוא כשרצונו הפנימי מתגלה, כנוסח שאומרים "פתח להם נועם ורצון לפתוח שערי רצונך". אך האדם צריך לעשות פעולות באופן מעשי כדי לגלות את הרצון הזה. והדבר המבהיל הוא שכפי שנאמר בענין ביטול תורה "אם תעזבני יום יומיים אעזבך", כך כל פעם שהאדם בוחר ברע, בין שהוא בוחר לעבור עבירה, בין שהוא בוחר להתבטל ולהתעצל ולא לעשות את המוטל עליו, הוא מחזק שוב את כח השעמום ואת הרצון הגופני, ואז יקשה לו להלחם בו.

אכן כפי שלמדנו כל אחת משלושת אלה, התורה, התפילה וההשתדלות, מטפלת בחלק אחר באדם, במוח בלב ובכלי המעשה, כדי שבאמצעות כל אחד מהם יגלה את רצונו הפנימי אשר זה המכינו לעולם הבא.

אנו רצים והם רצים

סיכום הוא שעוזר לנו להבין כיצד נסיונות האדם ועבודת פרנסתו, יביאוהו לשם. ולכן אין לו לאדם שום אפשרות לטעות בענין ההשתדלות, כי - "את מי אתה מרמה? את מי אתה מצער? הלא אתה מצער את עצמך!". ברגע שהאדם מדבר הרבה אך למעשה הוא מתכוון לבנות את עצמו ואינו משתדל בדרכו של החובת הלבבות, הרי הוא הולך בדרך ההפוכה.

וזהו הפירוש האמיתי בפסוק (הושע יד, י) "צדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ". אלו כמו אלו הולכים לעבודה כל יום, אנו רצים והם רצים, אך הם רצים לבאר שחת ואנו רצים לחיי העולם הבא. בני אדם חושבים שהכוונה לימין ושמאל. אך לא. שניהם נוסעים על אותו כביש, שניהם יושבים באותו משרד, ולשניהם יש אותה עבודה. הוא רץ לחיי העולם הבא, כי כל פעם שהוא עונה בטלפון, הוא נושא תפילה לבוראו שיעזור לו ליעץ נכונה ושלא ייכשל בשום מחשבה פסולה. והשני כשעונה בטלפון, עונה באופן של כוחי ועוצם ידי ושל תאוה. השני רץ לבאר שחת והראשון לחיי העולם הבא. מי יתן שנזכה להיות מהרצים לחיי העולם הבא.

לעומת כן, מי שבמשך השבוע מתהלך בבטלה ובשעמום, כשמגיעה השבת, עבודתו מתבטאת באכילה ושינה, ואם בזוהר הקדוש כתוב ששבת היא יומא דנשמתא, אצלו היא נעשית יומא דגופא, כי הוא מתמסר אז לגופו.

יש שהאדם מדבר כך בפירוש ואינו קולט. הוא אומר כך: "כל השבוע אני עובד קשה. אינני רואה אז את המשפחה. היום תן לי ליהנות קצת". יומא דגופא. הוא עוצר את הכל וקונה אוכל, עוד אוכל ועוד אוכל, שיהיה בשפע. ובשבת בסעודה הוא דוחס ודוחס ונרדם מתוך אכילתו. וכך הוא נותן לגופו עוד ועוד. אוכל וישן ומטייל וחוזר חלילה. יומא דגופא. הנה כי כן, שבת היא יום שבו הרצון מתגלה, ולכן האדם יכול לעמוד אז על רצונו.

קושי ההתנתקות תלוי בעוצם החיבור

ועכשיו אנו מבינים ביתר עומק גם את הסיבה השניה שהביא שם רבינו המחבר בסיבת חובת ההשתדלות. הקב"ה נותן לאדם עבודה לבחור בטוב. לבחור בטוב פירושו שיש לו לאדם רצון חזק לקחת הנאה מהעולם הזה, אבל הוא מצליח להתנתק מהצעת העולם הזה, ולהתחבר תיכף ומיד אל הצעת העולם הבא. כל פעם שהאדם עומד בפני נסיון, אם היינו מסתכלים בלבו פנימה, היינו רואים שהוא הולם בחזקה כי הוא רוצה לקחת, כלומר, להתחבר להנאות גופניות. כשהאדם מתחבר להנאות גופניות, הוא נעשה אדוק לעולם הזה. ועל זה נאמר: "כיון שעבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר" (יומא פו, ב), וכן: "נעשית קשורה בו ככלב" (סוטה ג, ב). וכשהאדם בוחר שלא לקחת את הנאה המוכנה לו, הוא מתנתק משם. הוא אומר לעצמו "לא!" ונמלט על חייו. "לא אמרתי את מה שרציתי לומר... רציתי לומר, היה לי מה לומר, סגרת את הפה". וכך הוא בשאר כל הנסיונות. לבו אמר לו לתור אחרי עיניו, והוא אמר: "ולא תתורו". הנה ברגע שהוא מתנתק מהחיבור לעולם הזה, הוא בונה את רצונו הפנימי.

הן תראה שכאשר האדם עובר עבירה ושונה בה פעם אחרי פעם, רצונו לחטוא הולך ונבנה עד שנעשה ממש כחולה וקשה לו עד מאוד להתנתק, כדברי האור החיים 'הק' הן בפסוק צרור את המדינים בפרשת פנחס והן בפסוק כמעשה ארץ מצרים בפרשת אחרי, וסיבת הדבר כי קשר את עצמו בעבותות של ברזל לעולם הזה, ועכשיו אם יחליט הקב"ה לנתקו ולו במעט מהעולם הזה, כגון שיקח ממנו דבר אחד, כספו, או מלאכת פרנסתו, או אחד מקרובי משפחתו, ירגיש אז צער איום ונורא. וכבר דימו חז"ל (ברכות ה, א) מיתתו של אדם כזה לחבל שצריך להעביר דרך החור והוא עבה מן החור שחצי מהחבל נושר. אף זה חלקים מנפשו נופלים כשמנתקים אותו מן העולם הזה.

קו' טעמו וראו' – מסר יומי קצר משיעורי הרה"ג ר' שמעון שפיצר שליט"א - 079.520.524.8 | או ב'קול הבינני' שלוחה 1 < 0

לקבלת המסר היומי מדי יום במייל – שלחו מייל לכתובת - teimaminahor@gmail.com

להצטרפות לשמייעת ולקבלת השיעורים המלאים ע"י מכון 'הבינני' שלחו מייל ל- info@machonhavineini.com

קול הבינני: ארה"ב - 718.686.8300 | א"י. 072.257.7726 | בלגיה. 03.300.0223 | בריטניה. 0204.586.2115